

נעשה אדם

חסד א' – לך ה' הגדולה

מכתב מאלהו ח"א עמ' 32

כאשר ברא אלקים את האדם עשהו לנותן ונוטל. כח הנתינה הוא כח עליון ממדות יוצר הכל ב"ה, שהוא מרחם ומיעיב ונותן, מבלי קבל דבר בתמורה (הן לא יחסר לו כלום ככתוב "ואם צדקת מה תתן לו (איוב ל"ה:ז) רק שאנו מביעים לו תודתנו, אשר זה שורש עבודתנו לו) וככה עשה את האדם ככתוב "בצלם אלקים עשה את האדם", כי יוכל לרחם ולהטיב וליתן. אבל כח הנטילה, הוא אשר יתאוה האדם למשוך אליו את כל הבא בתחומו, כח זה הוא אשר יקראוהו בני אדם "אהבת עצמו". והוא שורש כל הרעות. יש אשר יקח ולא ישלם מאומה, הוא הנקרא גולן, אם בכח יגזול, או גנב, אם בבלי דעת הבעלים יקח, או רמאי כשיגנוב דעת בני אדם, ויפתם לתת לו מדעתם...

דברי הימים א' כ"ט:י"א-י"ב

וַיְבָרֶךְ הַיּוֹד אֶת ה' לְעֵינֵי כָל הַקָּהָל וַיֹּאמֶר הַיּוֹד בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם: לָךְ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּנוֹת וְהַהוֹדָּה כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְץ לָךְ ה' הַמְּמֹלָכָה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכָל לְרָאשׁ: וְהָעֶשֶׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשִׁיל בְּכָל וּבִידֶיךָ כּוֹז וּגְבוּרָה וּבִידֶיךָ לְגִדֵּל וּלְזַזֵּק לְכָל:

And David blessed Hashem before the eyes of the entire assembly, and David said, "Blessed are You, the G-d of Israel our Father, from everlasting to everlasting. Yours, Hashem, are the greatness, and the might, and the glory, and the victory, and the majesty, for all that is in the heavens and on the earth [is Yours]; Yours is the kingdom and [You are He] Who is exalted over everything as the Leader. And wealth and honour are from before You, and You rule over all, and in Your hand is strength and might, and it is in Your hand to magnify and to strengthen all

פרדס רמונים - שער כג פרק ג

גדולה נקרא החסד והטעם נתבאר מן המפרשים וזה לשונם: נקרא גדולה מפני כי כל הספירות והכחות כלם מתגדלים מזאת הספירה ואפילו המקטרגים

רש"י פסוק יא

לך ה' הגדולה – נתן שבת להקב"ה שנתן לו כל כך לקבוצ ממון כזה לבנין ביה"מ וכתיב לעיל הוא יבנה בית וסמך ליה ה' בעבור ענדך (וכלבך) עשית את כל הגדולה וגם לשון גדולה נופל על בנין בית המקדש כדכתיב (דברי הימים א' כב) והבית לבנות לה' להגדיל למעלה. לך ה' הגדולה – אף על פי שהקדשתי כל הממון הזה לבנין בית המקדש שנקרא גדולה אתה נתת לי כל הגדולה הזאת והגבורה שנתת לי גבורה להלחם עם שונאי ישראל ולבזו שללם לפני לבנות הבית כדלעיל אחר שנלחם עם כל אויביו ונלחם כתיב (דברי הימים א' יח) גם אותם הקדיש המלך דוד וגומר.

Yours, Hashem, are the greatness: He gave praise to the Holy One, blessed be He, that He gave him so much strength to amass such a fortune for the building of the Temple, as it is written (above 17:12): "He will build Me a House," and near this [is written]: "Hashem, for the sake of Your servant and according to Your own heart, You have brought about all this greatness." Now the expression of greatness can also refer to the building of the Temple, as it is written (above 22:5): "... and the House to build for Hashem, to magnify it on high." **Yours, Hashem, are the greatness:** Although I have amassed all this fortune for the building of the Temple, which is called greatness, You have given me all this greatness. **The might:** for You gave me might to wage war with Israel's enemies and to plunder their spoils before You, to build the House, as above. After he had waged war with all his enemies and defeated them, it is written (above 18:11): "Those also King David dedicated to Hashem, etc."

מלבי"ם פסוק יא

לך ה' הגדולה - כבר התבאר אצלי כי בשם גדול יקרא ה' על שהוא ראשית כל הסבות ואחרית כל המסובבים והוא המנהיג כל מסובבי הטבע מראש ועד סוף, ובשם גבור יקרא בעת ישדד סבות הטבע ויעשה מעשים נגד הטבע,

ובשם נורא יקרא בעת ינהיג הנהגה השגחיית פרטיית כפי רצונו מסכים עם השכר והעונש, עד שכלל הנהגה היא בענין אלקי ואז יתפאר בעולמו, כמ"ש כן נהגת עמך לעשות לך שם תפארת, עפ"ז יאמר ששלש הנהגות האלה, הנהגת הטבע, ושידוד הטבע לפרקים, והנהגת התפארת שיתנהג הכל כפי ההשגחה הפרטיית, הכל הוא לך, וכ"ז בהנהגת העולם המוחש והגשמי, וגם לך הנצח וההוד - שהוא הנהגת העולם הרוחני, שהוא למעלה מן הזמן והמקום, שכבר מבואר אצלנו (ישעיה ס"ו נ"ז ובכ"מ) ששם נצח מובדל משם עולם במה שמורה על זמן הנצחי של הרוחנים שהוא למעלה מן הזמן הידוע לנו, וכן ההוד מובדל מן הדר שמורה על ענין הרוחני הפנימי...

גמ' סוטה יד.

מאי דכתיב אחרי ה' אלקיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא אלא להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא מה הוא מלביש ערומים דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקדוש ברוך הוא ביקר חולים דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים הקדוש ברוך הוא ניהם אבלים דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים הקדוש ברוך הוא קבר מתים דכתיב ויקבר אותו בגיא אף אתה קבור מתים:

R. Chama son of R. Chanina further said: What means the text: You shall walk after Hashem your G-d? Is it, then, possible for a human being to walk after the Shechinah; for has it not been said: For the Hashem your G-d is a devouring fire? But [the meaning is] to walk after the attributes of the Holy One, blessed be He. As He clothes the naked, for it is written: And the Hashem G-d made for Adam and for his wife coats of skin, and clothed them, so should you also clothe the naked. The Holy One, blessed be He, visited the sick, for it is written: And Hashem appeared unto him by the oaks of Mamre, so should you also visit the sick. The Holy One, blessed be He, comforted mourners, for it is written: And it came to pass after the death of Abraham, that G-d blessed Isaac his son, so do thou also comfort mourners. The Holy one, blessed be He, buried the dead, for it is written: And He buried him in the valley, so should you also bury the dead.

שפתי חיים מידות ועבודת ה' עמ' רע"ג

אין לנו השגה בעצמותו יתב', כל השגותינו הן בהנהגותיו ובמידותיו של השי"ת, מה שמתגלה לנו בבריאה ובתורה, והדרך ללכת אחרי הקב"ה היינו ללכת אחר הגילויים שהקב"ה מגלה בהנהגותיו.

כל הנהגה שהקב"ה מגלה לנו היא לימוד עבודתו. אין מטרת הגילויים להעשיר את ידיעותנו בידיעת אלוקותו, אלא כל הגילויים נוגעים הלכה למעשה לצורך עבודת ה' שלנו, כי ע"י גילוי הנהגותיו ומידותיו מתגלה לנו מהו רצונו בבריאה. הגילויים אשר גילה לנו הקב"ה מהנהגותיו הם במה שנוגע ושייך לנו ומה שאינו נוגע לנו לעבודת ה' לא גילה לנו. וכך היה אומר מו"ר הגרא"א דסלר בשם רבותינו זצ"ל, כל מה שאדם רואה או שומע בבריאה, ועל מה שמגיע לו באשיושהי דרך, זהו לימוד עבוד האדם בצורה חיובית או בצורה שלילית, בצורה חיובית חיינו שהאדם ילמד את דרכי השי"ת מגלה מטרתו וידבק במידותיו, ובצורה שלילית חיינו שמטרה היא נסיון עבור האדם שיתגבר ע"י. א"כ המידות שהשי"ת מגלה מטרתן להורות וללמד אותנו להדבק במידותיו, והדביקות במידותיו של הקב"ה שהו פירוש הפסוק "אחרי ה' אלקיכם תלכו".

גמ' סוטה יד.

דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים תחילתה גמילות חסדים דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וסופה גמילות חסדים דכתיב ויקבר אותו בגיא

R. Simlai expounded: Torah begins with an act of chessed and ends with an act of chessed. It begins with an act of chessed, for it is written: And the Hashem G-d made for Adam and for his wife coats of skin, and clothed them; and it ends with an act of chessed, for it is written: 'And He buried him in the valley'

שפתי חיים שם

ר' שימלאי בא להדגיש שהתורה מגלה לנו מהי המידה המיוחדת מתוך מכלול מדותיו של הקב"ה, כדי שנדבק במידה זו ונהלך בדרכיו של הקב"ה. וכיון שגמילות חסדים היא תחילת התורה וסיומה א"כ הציר המרכזי היובר דרך כל התורה כולה בגילוי המיוחד של מידותיו של הקב"ה היא גמילות חסדים. נמצא א"כ שהגילוי המרכזי שמגלה לנו התורה מהי המידה המיוחדת ממידותיו שנדבק בה – זוהי מידה החסד.

תהילים פ"ט:ג'

כי אֶמְרֵתִי עֲלֵיךְ וְזָסֵד יִבְנֶה שְׁמִיךְ תִּכְן אֱמוּנָתְךָ בְּהֶם:

For I said, "Forever will it be built with kindness; as the heavens, with which You will establish Your faithfulness."

דברים ג':כ"ג-כ"ד

וַאֲתַחֲזֶנָּה אֶל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר: אֲד-נִי אֲלֻכִּים אֶתָּה הַזֹּכֹלֶת לְהַרְאוֹת אֶת עֲבֹדְךָ אֶת
גְּדֻלָּךְ וְאֶת יָדְךָ הַזֹּזֶקֶה אֲשֶׁר בִּי אֶל בְּשָׂמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וְכַגְּבוּרָתְךָ:

I entreated Hashem at that time, saying, Hashem G-d, You have begun to show Your servant Your greatness and Your strong hand, for who is [like] G-d in heaven or on earth who can do as Your deeds and Your might?

רש"י פסוק כד

את גדלך – זו מדת טובך וכן הוא אומר ועתה יגדל נא כח ה':

Your greatness: This is the attribute of Your goodness. Similarly, it states: "And now, pray, let the strength of Hashem be great

שפתי חיים שם

מדוע דוקא מידת החסד נקראת "גדלך" הרי גם חכמת השי"ת ניכרת בביראה במידה רבה "כולם בחכמה עשית", בכל בריה ובריה מתגלית כ"כ הרבה חכמה של הבורא, "אשר יצר את האדם בחכמה", כמה חכמה עצומה ומופלאה טמונה בתיפקוד גופו של אדם, ומדוע איפה נבחרה דוקא מידת החסד כתואר לגדולה של הקב"ה? יש לומר שמתוך מכלול מידותיו של הקב"ה מידת החסד מתגלית בבריאה באופן מיוחד ובולט ביותר, כל אחד יכול לראות זה באופן חושי. ואכן האדם צריך להתייחס אל הבריאה כאל ספר לימוד של חסד, לראות וללמוד את הלימודים הרבים של חסד, עש שממש הבריאה זועקת "עולם חסד יבנה", בנינה משותת על אדני חסד.

גמ' עירובין ק:

אמר רבי יוחנן אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל מנמלה ועריות מיונה דרך ארץ מתרנגול

R. Yochanan observed: If the Torah had not been given we could have learnt modesty from the cat, honesty from the ant, chastity from the dove, and good manners from the cockerel

ספורנו בראשית א':כ"ו

ויאמר אלקים נעשה. נתן אז כח בפמליא שלו להשפיע את הצלם בנושא המוכן לו: אדם. מין ממני נפש חיה שיצרתי ששמו אדם כאמרו ויהי האדם לנפש חיה נעשהו בצלמנו. שהוא עצם שכלי ונצחי ובזה פתח הא-ל ית' פתח בתורתו לקנות ידיעה בעצמים הנבדלים בידיעת נפשנו: כדמותנו. בענין המעשיות שידמה בם קצת לפמליא של מעלה בצד מה שהם פועלים בידיעה ובהכרה. אמנם פעולתם היא בלתי בחיריית ובזה לא ידמה להם האדם. ובקצת ידמה האדם לאל ית' הפועל בבחירה. אמנם בחירת האל ית' היא לעולם לטוב ולא כן הבחירה האנושית. ועם זה הנה האלהית על אופן נכבד מאד יותר מן הבחירה האנושית. ולכן אמר כדמותנו כמו דמותנו לא כדמותנו האמיתית:

שפתי חיים שם עמ' רע"ו

אמנם גילוי חסדי השי"ת בתורה ובבריאה תלוי בהתאם למהותו של האדם, אדם שאין לו שום שייכות למידת החסד, גם לא יראה את חסדי ה'. כך ביראו המפרשים את הפסוק "בצלמנו כדמותנו", הקב"ה הטביע באדם במתכונת המידות שבהן מנהיג את הבריאה. והאדם המפותח מידות אלו משתמש בהן כלים שעל ידם יכול לראות את דרכי השי"ת ולהבינו ועי"כ ללכת בדרכיו. הקב"ה חנן את האדם במידת החסד, כפי שחנן אותו באר מידותיו, כגון מישת היושר והמשפט – כדי שיוכל להכיר את חסדי ה' בבריאה. אמנם כפי שאמר החכם, אם אדם לא יבין את נפשו איך יבין את נפשו איך יבין את אלוהיו, אם אדם אינו מכיר את המידות של עצמו איך יוכל להכיר את המידות וההנהגות של השי"ת, רק מתוך ידיעת והכרת מידות נפשו מכיר את מידות הבורא שבהן מנהיג את הבריאה.

אותם בני אדם שכל שאיפתם להיות נוטלים, הם מסתכלים על כל הבריאה ממבט ה"אנוכי" שלהם הוא מרכז כל הבריאה, ומסביב לזה מסתובב הכל, ובהתאם להשקפה מעוותת זו הם חושבים שהכל מגיע להם כי הכל שלהם! וכשמקבלים מן הזולת אינם מרגישים שהוא עשה מעשה חסד, אלא הם לקחו את אשר מגיע להם כי הכל שלהם! וכשמקבלים ממן הזולת אינם מרגישים שהוא עשה עמם מעשה חסד, אלא הם לקחו את אשר מגיע להם (ועד כדי כך הם חיים בשטיתת מעוותת זו, שהם מתייחסים לאותם אנשים החיים בשביל הזולת כאל טיפשים וחסרי דעת, שהרי לדידם האדם נברא בשביל לקבל וליטול לעצמו ולעמוד על שלו). אנשים כאלה לא יכולים לגלות חסדי השי"ת בבריאה, הם מסתכלים על כל הבריאה כדבר המובן מאליה ומחויב מוכרח המציאות, שהרי אם ה' רצה לברוא את האדם הרי הוא גם חייב לספק לו את כל צרכיו לפרטי פרטים. אך לעומתם אותם בני אדם שחיהם

מושתתים בנתינה, כפי שרוב שאיפתם לנתינה, כשמקבלים הם יודעים להעריך כראוי את החסד שבקבלה, ומימלא הם יכולים לראות ולהכיר על כל צעד ושעל את חסדי ה' בביראה.